

Милашко Ольга Генріхівна
к.е.н., доцент кафедри статистики
Одеський національний економічний університет (Україна)

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗМІН УМОВ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ІНДЕКСНИМ МЕТОДОМ

JEL classification: C15; F17

Зовнішня торгівлі – невід’ємна частина та основна форма зовнішньоекономічних зв’язків, важіль економічного розвитку країни, спосіб всебічного задоволення індивідуальних та колективних потреб суспільства, фактор збалансованості між можливостями виробництва всередині країни та потребами споживачів.

Актуальним завданням статистики зовнішньої торгівлі є дослідження покращення або погіршення умов торгівлі з точки зору співвідношення відносної зміни цін на експорт та імпорт та співвідношення відносної зміни фізичного обсягу експорту та імпорту.

Для відповідного дослідження у міжнародній практиці широкого використання набуло індексне моделювання. Воно використовується як для аналізу динаміки показників результатів зовнішньої торгівлі в цілому по країні, так і за окремими товарними групами. Для цього обчислюють індекси середніх цін експорту та імпорту за класичними моделями індексів.

Для дослідження покращення або погіршення умов зовнішньої торгівлі з точки зору зміни цін на експортну та імпорتنу продукцію, розраховують ціновий індекс умов торгівлі як співвідношення індексу середніх цін експорту та індексу середніх цін імпорту.

Якщо ціни на експорт зростали більш швидкими темпами, ніж ціни на імпорт (або зменшувалися не так швидко, як зменшувалися ціни на імпорт), умови торгівлі в поточному періоді порівняно з базисним покращуються. У протилежному випадку – вони погіршуються.

Щодо аналізу покращення або погіршення умов зовнішньої торгівлі з точки зору зміни фізичного обсягу експортної та імпоротної продукції, обчислюють кількісний індекс умов торгівлі як співвідношення відповідних індексів.

За умовою, що фізичний обсяг експорту зростає більш швидкими темпами, ніж фізичний обсяг імпорту (або зменшувався не так швидко як імпорт), умови торгівлі в поточному періоді порівняно з базисним покращуються. У протилежному випадку – вони погіршуються.

За результатами аналізу змін умов зовнішньої торгівлі в 2020 р. порівняно з 2019 р. можна зробити такі висновки [1, 2, 3, с. 72-76]. У цілому по Україні середні експортні ціни протягом 2019 та протягом 2020 рр. майже не зростали. Одночасно з цим, середні імпорتنі ціни в 2019 р. практично не змінилися, проте в 2020 р. зменшилися на 0,4 %. Такі зміни призвели до того, що в 2020 р. умови торгівлі, з точки зору співвідношення цін експорту та імпорту, покращилися для України на 5,0 %.

Щодо окремих товарних груп, які займають у зовнішньоторговельному обороті України значні позиції, висновки такі. Умови торгівлі щодо співвідношення цін на експортну та імпорتنу продукцію поліпшилися для таких груп: живі тварини; кава, чай; алкогольні і безалкогольні напої та оцет; палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки; реактори ядерні, котли, машини. Унаслідок несприятливого співвідношення зміни експортних та імпорتنих цін погіршилися умови торгівлі: овочами; зерновими культурами; продукцією борошномельно-круп’яної промисловості; жирами та олією тваринного або рослинного походження; чорними металами тощо.

Результати оцінювання процесів у зовнішній торгівлі дають підстави для прийняття оптимальних управлінських рішень і мають бути врахованими на усіх етапах як управлінської так і підприємницької діяльності.

Література

1. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Статистичний збірник «Зовнішня торгівля України» за 2020 р.
URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/06/ztu_20_ue.pdf
3. Статистичне дослідження соціально-економічних і демографічних процесів: монографія / За заг. ред. к.е.н., доц. Ю.О. Ольвінської. – Київ : ФОП Гуляєва В.М., 2021. – 207 с.